

Monumentnummer*: 532425

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 juli 2016
Kadaster deel/nr 82789/134

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
Utrecht Lunet III

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	U			2187
Utrecht	U			2196
Utrecht	U			2197
Tolsteeg	B			3527
Tolsteeg	B			3528
Utrecht	U			2234
Utrecht	U			934

Omschrijving**

Cluster 46. Lunetaanleg met door bakstenen bekledingsmuren versterkte aardwerken, resten van geschutsopstelplaatsen, natte gracht met buitenoevers, met (omleidings- en onderhouds-)wegen en enveloppe / glacis en met (voorheen) door grenspalen aangeduide zone (militaire landsgrond).

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

LUNETAAANLEG MET DOOR BAKSTENEN BEKLEDINGSMUREN VERSTERKTE AARDWERKEN, RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-)WEGEN EN ENVELOPPE / GLACIS EN MET (VOORHEEN)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE (MILITAIRE LANDSGROND) van Lunet III, als basale onderdelen van het op één na zuidelijkste van vier onderling vergelijkbare verdedigingswerken. Het betreft een tussen 1822 en 1826 aangelegd aarden verdedigingswerk, gelegen tussen de Kromme Rijn (aan de noordzijde) en de Koningsweg (aan de zuidzijde). Kenmerkend voor dit type werken zijn de gesloten, met twee facen uitgevoerde frontzijde en de open keelzijde. De bakstenen bekledingsmuren, noch de natte grachten zijn standaardelementen bij lunetvormige verdedigingswerken, maar voor deze vier lunetten te Utrecht zijn ze wel kenmerkend. Aan de frontzijde rijst het bekleedend metselwerk op uit de gracht, die op zijn beurt wordt beschermd door (resten van) een enveloppe. Buiten het werk is de openheid van het voormalig schootsveld nog goed herkenbaar, evenals de verdedigende functie ten opzichte van de accessen via de Houtense Vlake en de spoorwegen.

Omschrijving

LUNETAANLEG MET DOOR BAKSTENEN BEKLEDINGSMUREN VERSTERKTE AARDWERKEN, RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-)WEGEN EN ENVELOPPE / GLACIS EN MET (VOORHEEN) DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE (MILITAIRE LANDSGROND) van Lunet III, daterend uit de periode 1822-1826. In hoofdzaak symmetrisch vijfhoekig aardwerk met op het werk enkele aardgedekte onderdelen en (resten van) aarden opstelplaatsen voor geschut (emplacements). Rondom het aardwerk een uit de gracht oprijzende, zware, enkele meters hoge bakstenen bekledingsmuur, die overgaat in de beide hoger opgemetselde flankkazematten. De beide scherpe hoeken aan de keelzijde (west) van het werk zijn versterkt en geaccentueerd met natuurstenen blokken. Tegen het eind van het Interbellum zijn achter de noordoostelijke flank twee onvoltooid gebleven Groepsschuilplaatsen Type P in het aardwerk gebouwd. In de zuidoostelijke flank is in 1936 een dubbele VIS-kazemat tot stand gebracht. Op het werk kunnen resten of sporen van bouw- en aardwerken, opstelplaatsen voor geschut, loopgraven, enz. aanwezig zijn. De oorspronkelijk met grenspalen als zodanig aangemerkte zone waarover het Ministerie van Oorlog de zeggenschap had, de Militaire Landsgrond, waarin de enveloppe / glacis, maakt in principe deel uit van de beschermde aanleg.

Waardering

De LUNETAANLEG MET DOOR BAKSTENEN BEKLEDINGSMUREN VERSTERKTE AARDWERKEN, RESTEN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-)WEGEN EN ENVELOPPE / GLACIS EN MET (VOORHEEN) DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE (MILITAIRE LANDSGROND) van Lunet III te Utrecht is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

Het onderdeel is een voorbeeld van een grotendeels aarden en bakstenen aanleg uit de periode 1822-1826, die in de jaren '30 van de 20ste is aangepast aan eisen van de (toen) moderne verdediging en oorlogsvoering.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- * Archeologische waarden vanwege de mogelijk in de bodem aanwezige resten of sporen van oudere bouwfases, opstelplaatsen voor geschut, loopgraven, aard-, metsel- en betonwerken en dergelijke.
- * Ensemblewaarde en situationele waarden door de ligging binnen het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen, door de bijzondere positie in samenhang met drie andere lunetten en door de herkenbare relatie met het schootsveld en de te verdedigen accessen.
- * Het onderdeel is representatief omdat het een goed voorbeeld is van een lunet dat sinds de aanleg, omstreeks 1825, (in de 20ste eeuw) aan nieuwe omstandigheden en vereisten is aangepast en daarvan nog diverse kenmerken vertoont.
- * Het onderdeel is goed bewaard omdat de aardwerken, aanaarding, metselwerken, het grondplan, de gracht en delen van de enveloppe grotendeels onveranderd bewaard zijn gebleven.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie